

Geplaatst in De Standaard op 23 oktober 2003

Nederland smacht naar Belgische politici

DS van 17 oktober 2003 bevat in *Neokolonianisme op z'n Belgisch* weer een scherp artikel van Derk Jan Eppink. Hij beschrijft – overtuigend – schrijnende zaken. Maar in een vergelijking met Nederland verdient zijn perceptie enige nuancering.

Hoe zien gezaghebbende Nederlanders de kwaliteit van de Nederlandse politiek? Professor De Beus beschuldigt de partijen van politicide; professor Hoogerwerf stelt dat de politiek Nederland in een pre-fascistische situatie heeft gebracht; professor Ellemers heeft het over een decadente en stagnerende politieke cultuur; professor Zijdeveld spreekt over een ontbinding van de Nederlandse samenleving als gevolg van politiek disfunctioneren; Wijffels, voorzitter van de Sociaal Economische Raad, meldt een systeemcrisis in de Nederlandse politiek. Dit is aan te vullen met tientallen andere uitspraken die aangeven dat de Nederlandse politiek morsdood is. Maar wat zien we in België?

In twintig jaar is de eenheidsstaat omgebouwd tot een federatie die diep respect afdwingt. Het is een constitutioneel model dat de spanningen tussen de twee dominante culturen zodanig absorbeert dat er niet, zoals in de Balkan, burgeroorlogen ontstaan. In Nederland wordt sinds 1950 vruchteloos gezeverd over modernisering van de bestuurlijke organisatie. Elke poging om van de Randstad een bestuurlijke regio te maken naar het economisch zo succesvolle Vlaamse model wordt gesmoord in machteloze prietpraat.

De Vlaamse regering heeft twee secretarissen-generaal het vertrouwen gegeven om een geheel nieuwe departementale structuur te bedenken. Dat hebben ze in een half jaar met een handjevol ambtenaren weten te ontwerpen. De ombouw vindt nu stap voor stap plaats. Dat zou in Nederland ondenkbaar zijn. Een dergelijke operatie zou jaren studie van vele politiek-paritair samengestelde commissies vergen waarna de hoog oplopende tegenstellingen voldoende redenen zouden bieden om maar vooral niets te doen.

Belgische politici schrijven boeken. Naast de normale democratische procedures leggen ze ook op die manier verantwoording af over hun politieke strevingen - behalve natuurlijk als het om een kookboek gaat. Ooit een boek gelezen van Jaap De Hoop Scheffer waarin hij net als Louis Michel een visie geeft op Europa, de transatlantische verhoudingen, Afrika, Azië, het Midden-Oosten, Latijns-Amerika, internationale veiligheid, globalisering en ethiek? Welnee, De Hoop Scheffer wordt secretaris-generaal van de NATO juist omdat hij geen boeken schrijft. Is er in Nederland één leidinggevende liberale politicus die op hetzelfde kwaliteitsniveau zijn gedachten kan opschrijven zoals Karel de Gucht dat doet? Welnee, alleen Frits Bolkestein zou dat kunnen, maar die zit in Brussel. Is er bij de Nederlandse socialisten één persoon die, zoals Patrick Janssens, in staat is binnen drie jaar de socialisten uit het dal te halen? Welnee, ze vallen elke dag dieper in het gat dat ze zelf gegraven hebben. Is er bij de Nederlandse christen-democraten één politicus van het niveau van Dehaene en De Clerck? Welnee, Balkenende opereert op het niveau van leerling-premier en verder is er niemand anders.

Zou het voor Nederland geen zegen zijn om het lange-termijn politieke denken, net als in België, bij de partijvoorzitters te leggen? Deze verantwoordelijkheid bij de fractieleiders in het parlement blijven leggen heeft er mee voor gezorgd dat de drie grote partijen in Nederland inhoudelijk leeg zijn: opgebrand en uitgeblust. Te druk met het dagelijkse werk hebben die fractieleiders nooit geïnvesteerd in vernieuwing op termijn. Onder leiding van de partijvoorzitters bewegen de partijen in België daarentegen elke dag. Is het schaamteloos opportunisme van Anciaux, Janssens, Stevaert om een kartel te sluiten? Of zouden we het verstandig noemen dat ze tijdig de bakens verzetten?

De manier waarop partijen hier voortdurend bezig zijn de randen af te tasten, overstappers toe te laten, posten te herschikken, ministers in te ruilen, getuigt dat niet van een bewonderenswaardig vermogen om steeds te durven veranderen? In de Nederlandse politiek zien we dat al twintig jaar niet meer. Moeten we Yves Leterme en Pieter de Crem zien als een falen van De Clerck? Welnee, als krachtig oppositievoeren om welke reden dan ook niet lukt met de zittende mensen, dan is het wijs om een ander team het veld in te sturen. En dat doen ze dan ook. Pijnlijk, maar toch knap werk. In Nederland ondenkbaar. Er treden zelfs regelmatig ministers af als er iets niet kan worden uitgelegd aan het volk. Wanneer gebeurde dat in Nederland voor het laatst? Alleen bij Kok II, een paar dagen voor de reguliere verkiezingen.

Weer heeft de federale regering een sluitende begroting. Waarom die kritiek dat het laatste gaatje is gedekt met een – inderdaad – aanvechtbare kapitalisering van pensioenreserves van Belgacom? De Nederlandse politiek scoort een tekort van 17 miljard euro. Hoe is dat in vredesnaam kunnen gebeuren? Geen antwoord. Treedt er iemand af? Nee. Met het mes op de keel zijn de vakbonden akkoord gegaan met een bevriezing van de lonen voor twee jaar. En nu moeten we applaudisseren omdat dit een ‘historisch akkoord’ zou zijn?

Met zeer veel pijn en moeite is men op federaal en deelfederaal niveau bezig met het afbouwen van de politieke kabinetten, broedhaarden van, onder meer, verderfelijke politieke benoemingen. In Vlaanderen gaan al steeds meer beleidsbevoegdheden van kabinetten over op de administratie. Perfect. In Nederland gebeurt precies het tegenovergestelde. Het falen van de politiek legt een onevenredig grote druk op de (toppen van) de administratie om ‘politiek te sensibiliseren’. Een ernstige ontwikkeling.

Hebben wij in Nederland mensen van de kwaliteit van Verhofstadt, Stevaert, Vande Lanotte, Vandenbroucke, Dehaene, Dewael, De Gucht, Leterme, Anciaux, De Crem, Geysels, Janssens, De Croo, Van Rompuy, Coveliers om er maar eens een paar te noemen? Welnee. Als je in die mensen prikt komt er niet alleen bloed uit, maar ook een onvoorstelbare *drive*. Uit Nederlandse politici komt alleen maar stof.

Het in België zozeer bekritiseerde voluntarisme van Verhofstadt zou in Nederland wonderen doen. De man zou bij zijn leven al een standbeeld krijgen. Een regering-Kok of -Balkenende in België zou na een week vallen. Een regering-Dehaene of -Verhofstadt in Den Haag zou Nederland moeiteloos besturen, in deeltijd. Waarom? Belgische politici hebben een veel grotere spanningsboog dan Nederlandse. Hun manoeuvreerbaarheid, onder meer door moeiteloos van partij te veranderen, mandaten in te ruilen, mensen van hun plaats te halen tijdens de rit en er andere neer te zetten, kun je als flagrant opportunisme omschrijven. Maar je kan het ook noemen: flexibel antwoorden op snel veranderende omstandigheden in een open systeem.

De Nederlandse politiek is aan het einde van een politieke levenscyclus die vijftig jaar heeft geduurd. Het zal zo’n tien jaar duren voordat we een nieuwe vitale levenscyclus kunnen starten. Intussen kunnen zich morbide situaties voordoen. Er kan, ook in Nederland, een ‘sterke man’ opstaan. Laten we elke dag van de Belgische politiek leren hoe zij dat steeds weten te voorkomen. En hoe ze intussen op een onnavolgbare manier in staat blijven belastingen te verlagen met instandhouding van een evenwichtige begroting. Politieke kunstenaars, weliswaar soms op een heel slap koord, maar toch kunstenaars.

Toch een boodschap uit Nederland: het eerste paarse kabinet Kok startte ook met “werk, werk, werk”. We weten inmiddels hoe dat is afgelopen.

Leo Klinkers, directeur Klinkers Public Policy Consultants BVBA te Meise
Nederland, zeven jaar wonend in Vlaanderen, met ruim dertig jaar ervaring met het openbaar bestuur in diverse landen